

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za dvostopno petit-vrsto 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

Gospodarske stvari.

Kmetovalci pa kmetijske postave.

I.

Marsikateri kmetovalec misli, da od države nima nikakih koristi, marveč, da mora le plačevati davke, ob katerih gospôda dobro živi. Temu, seveda, ni tako, ampak kakor vežejo dolžnosti državljanke državi nasproti, ravno tako ima država dolžnost skrbeti za svoje ude vsestranski; skrbeti mora za mir, za varnost premoženja, za napredek v vseh strokah človeškega delovanja itd.

Da pa more država svoje dolžnosti tudi izpolnovati, treba jej je zastopnikov, kateri jej urejajo in izdajajo določila, skrbe, da se ta določila izvršujejo in opazujejo, kak upljiv da napravljajo v občē in v posameznih delih. Ako vpljiv ni po vsem dovoljen, treba je določilo preurediti, oziroma popraviti. Ta delavnost države pa zahteva mnogo stroškov, katere morajo povrniti tisti, za katere se dela. Ker skrbi in dela država za vse

državljanke, ravno tako morajo vsi državljanke — vsak po svoji moči — nositi državna bremena.

Ravno tako, kakor v državi, je tudi v posameznih deželah; le da ima skrbeti država za vse dežele na znotraj in na zunaj, dežele pa le zá-se, opiraje se na državna določila (postave). V deželah zopet nahajamo okraje s svojimi oblastmi in v okrajih občine s svojimi zastopi, vse s svojimi delokrogi. Važneja določila izdajata država in dežela. Ta določila so veljavna za celo državo, oziroma za tisto deželo, za katero so izdana; imenujemo jih pa navadno postave ali zakone — državne in deželne.

Postave nam določujejo, kako naj živimo in delujemo. Sicer nam puste precejšen prost delokrog, vendar nam mnogokrat storiti velevajo, kar je v občē dobro in koristno; kar pa bi vtegnilo v občē, ali pa tudi posameznemu škodovati, to pa prepovedujejo. Vse postave bi tedaj imele biti dobre, t. j. vse, kar določujejo, moralo bi biti človeštvu v korist. To pa je le takrat mogoče, kadar se vse razmere dobro prouče in postave na pravi podlagi nastanejo.

Podlistek.

Dolenjcev narodna in okrajna imena.

Bela Kranjca imenuje Dolenjec radi narodne, hrvaški podobne nošnje „Hrovate“. Samo ob gorjenji Krki sem slišal, da vele Semičanom „Beli Kranjci“, vse druge stanovnike črnomeljskega političnega okraja pa zovó tudi tod „Hrovate“. Domačini se tej dolenjski zameni smejejo in čudijo: kaki Hrvatje smo mi? Kaj ne čujete, da govorimo malo ne tako, kakor vi, in ali ne veste, da spadamo pod kranjsko Ljubljano, ne pa pod hrvaški Zagreb? Bela krajina je zdrav, krepak in zaveden ud naše narodnosti. Najvažnejši kraji v njej: mesti Metlika in Črnomelj in velika vas Semič, kjer prebiva dekan, so zdaj čisto slovenski. Za Kolpo pa živi tudi dosti korenitih (štokavskih) Hrvatov, ki so mi sami zatrdili, da razumejo „Pozor“ laže, nego „Slovenski Narod“. Nahaja se več sledov, po katerih se smé soditi, da je bilo nekaj v Beli Krajini mnogo več štokavcev,

nego jih je zdaj in da so bili „Vlahi“, to je staroverci. Jako znamenito mi se zdi, da pravijo drugi Belokranjci Semičanom Šokci (katoličani) kar kaže, da so morali biti oni sami prejšnje čase, vsaj nekaj njih, inoverci, kakor so še dan denašnji Bojanci. Veliko Belokranjcev hodi na Nemško krošnjariť. Od tod so dobili pridevek „Nemškarji“, ki res da ni pravilno narejen, ali si ga treba zapomniti, ker je naroden. Za Nemce in nemško deželo izumili so Nemškarji novi imeni: Kvake in Kvakarsko, ki nista niti šala niti zabavljića, kakor nekateri mislijo. Povpraševal sem dosti krošnjarjev, kaj jih je napotilo na to preimovanje, pa nisem mogel izvedeti nobenega verjetnega razloga.

Med Savo in kočevskimi hribi se dvigujejo dolgi in široki Gorjanci. Staro, malo ne pozabljeno ime jim je bilo Kukova gora, Gorjanci, pa so dejali Dolenjci ljudem, ki so na njej stanovali. Zdaj se zovejo na vsaki strani drugače. Katoliškim Žumberčanom pravijo Slovenci Hrvatje, staroverkim pa Lahi (Vlahi). Za razloček morali so

Postave pa imamo obče — veljavne za vse ljudi v državi — in posebne — veljavne za gotove skupine ljudi. Med slednje spadajo tudi kmetijske postave. Takih postav imamo tudi pri nas na Kranjskem nekaj, ki imajo namen varovati kmetovalca škode, ali pa ga napeljavati, da si vedno bolj pomaga. Kmetijske postave tedaj ne delajo kmetovalcem le sitnostij, ampak imajo jedino le namen pomagati mu. Zato smelo trdim, da je za pravega kmetovalca pač vse jedno, ga li veže kaka postava ali ne. Kar je pravo in koristno, to bode storil in delal bode gotovo prav in po postavi. Seveda postava marsikom zabranjuje, kar bi mu bilo koristno; to pa dela zato, ker bi bilo drugim v škodo.

Pri določevanju in izdajanju postav je že paziti na to, da so v resnici potrebne in koristne. Potrebna in koristna postava se pa potem tudi mora izpolnovati. Zato se tudi kmetijske postave, ker imajo namen kmetovalcu pomoči, morajo izpolnovati. Umen kmetovalec izpolnoval jih bode sam, svoje volje, leni in nabrižni pa se mora, ako ni drugače, k temu prisiliti. — Kaj bi bilo, ko bi se vojaška četa na povelje, da naj vdari na sovražnika, polegla po senci, načelnik pa bi jih opazoval, kako se jim prilega počitek; v tem času pa bi jim prišel sovražnik za hrbet ter bi jim zasedel deželo! Po vojaški postavi zapadejo smrti. Sicer se pa kaj takega ne zgodi zlepa, kajti višji vedo nižje navajati, da postave izvršujejo, nižji pa tudi dobro vedo, kaj se pravi biti ali pa ne biti poslušnim.

To le navedel sem zato, da se bomo v II. oddelku lažje razumeli. F. Š.

(Dalje prihodnjič.)

ostati Italijani to, kar so, namreč Italijani. Dolenjci ob Krki tedaj ne priznavajo laškega kraljestva, ampak italijansko. Gorski okraj na dolenski strani Gorjancev se imenuje Podgorje, ki pa ne obseza, kakor bi se lahko mislilo, vse krajine med goro in Krko, nego samo podgrajsko, stopiško in brusniško župo in orehoviško podružnico šentjarnejske fare. Že Vrhpolci nečejo biti Podgorci, dasi prebivajo na skleni Gorjancev. Šmihelci se na to ime baš ne ježe ali tudi njim se bolje zdi, da jim se veli samo Šmihelci ali Šmihelčani in nič drugače. Svojemu župljanu, plemenitemu Langerju so se jako čudili, da si je dal pridevek „Podgorski“ (von Podgoro). Ljudi, ki živé na velikem ali silno peščenem, Krškem polji, imenujejo sosedge Poljance. Podgorci rabijo to ime tudi za šentjarnežane. Na levem bregu Krke se nahaja domovina sloveče svinjereje, mokro Zakrakovje. Tudi za druge reči je ves ta okraj močno podoben gornjehrvatskim ravninam. Zakrakovci stanujejo v Čučji mlaki, Hrovaškem Brodu,

Konjska dirka v trab.

Ker misli c. kr. kmetijska družba kranjska pričeti prirejati konjske dirke v trab, in sicer prvo uže to jesen v Šent Jarneji na Dolenjskem (tist dan popoludne, ko bode ravno tam premovalje konj), zato hočemo razložiti našim bralcem, ki so konjerejci ter se zanimajo za to reč, kaj so konjske dirke v trab, kaj jim je namen, kaj je njih korist.

Vrednost konja in tudi vsake druge domače živali je zavisna od njegovih notranjih in vnanjih lastnosti. Vnanje lastnosti njegove so njegova pravilna postava in rast, in z ozirom na to pravimo, da je konj toliko več vreden, kolikor lepši je. Notranje lastnosti so pa tiste, ki izvirajo iz konjeve notranje sestave, ki so torej zavisne od pravilnega in njegovi naravi primerne sodelovanja vseh telesnih delov, to je organov in udov. Najvažnejša notranja lastnost konjeva je rabnost za delo. Na kmetih je imenitna rabnost konj za težko delo ali pa za vprego v kočije. Konj zadnje vrste sicer kmet ne vzgojuje za se, ampak za prodaj, dobi pa za nje toliko več, kolikor so lepši in čim bolj tečejo. Ako je res, da so hitri konji več vredni nego počasni, onda naj konjerejec gleda, da ne vzgoji samo lepega, ampak tudi hitrega konja. Kako naj pa ravna? Samo ob sebi je umevno, da bode vzredil tako žrebe, kakeršna sta bila žrebec in kobila, in ako ga še dosledno pravilno odreja, lahko bode še boljše od njegovih staršev. Torej velja načelo: kolikor boljše kobilo imaš in h kolikor boljšemu žrebcu jo pripustiš, toliko lepšega žrebeta se smeš nadejati. Dobra izbira staršev in umna vzreja pa ni še vse, po-

Dobravi in Mršeci Vasi. Od Krškega do Škocijana gre nisko hribovje, polno vinskih trt in sadnih dreves, ki je vsaj mojim očem neizrečeno prijazno. Prebivalci se mu zovejo Hribci. Hribski vasi in župi sta dražestna Raka in Bučka, ki je daleč po svetu znana radi velikih konjskih sejmov. Sploh pa se po Dolenjskem vlačijo mnogo ciganov, ki so se preselili s Hrvaškega. Sani sebi pravijo Roma (v ednini: Rom). Na doljnji Krki so se udomačili najbolj Jurkoviči, na srednji pa gorenji pa Brajdiči. Večkrat se priklatijo tudi štajarski in ogrsko hrvaški cigani, jedenkrat sem videl celó španjolske. Najnižja plast tega plemena so vsakako vedno blatni in razcapani Brajdiči in Jurkoviči, ki živé do malega le o beraštvu in tatvini. Ciganom višjega razreda, tistim, ki znajo lepo gosti ter pijó kavo itd. pravijo Dolenjci Egipčarji. To ime so dali ciganom razven nekaterih tujih narodov tudi Dalmatinci. Stari dubrovniški pesniki so prepevali radi o Jegjupki (Ciganki). Naposled mi je omeniti, da prosti Dolenjci svoje narodno

skušati moraš žrebetu tiste lastnosti, ki so ti posebno važne, popolniti in ojačiti.

Zelo važna lastnost konja za vprego v kočijo je hitrost. Konjerejec, ki umno vzgojuje take konje, uril jih bode tudi v hitrem teku. Veča ali manjša hitrost je sicer konju prirojena, a konjerejec jo lahko izdatno poveča, in to, ako konja vadi in uri. Človek je z umnim ravnanjem z domačimi živalimi uže mnogo njih notranjih in vnanjih lastnosti izdatno zboljšal, zlasti pa konjsko hitrost. Konjereja na Kranjskem, zlasti na Dolenjskem, in to pa posebno še okoli Šent Jarneja je na čast tamošnjim kmetovalcem, res prav lepo napredovala. Vzrejajo najlepše konje za kočijo ter jih precej drago prodajajo, a bi jih še draže, če bi sloveli dolenjski konji tudi za hitre dirjače. Smelo trdimo, da bi Dolenjci prodajali svoje konje še dvakrat, trikrat draže, ko bi bili na glasu hitrih dirjalcev. Kakor si je Dolenjec priredil konj, ki se odlikujejo z lepo vnanostjo, tako si more tudi takih, ki slove za hitre. To si je namenila poskusiti naša c. kr. kmetijska družba v Ljubljani.

Rekli smo, da se dá marsikatera notranja lastnost živalska zboljšati in ojačiti, ako žival primerno urimo in vadimo. Povečane in ojačene lastnosti pa prenese potem žival tudi na svoj zarod, in tako si moremo dokopati po več rodovih do splošno zboljšanega plemena. Ogrska goved n. pr. so velike krave, ki imajo komaj toliko mleka, da morejo tele živiti. Zakaj? Zato, ker se Oger za to lastnost govejo nič ni brigal, on ni rabil mleka, zato tudi ni krav molzel. Pametni kmetovalci na Ogrskem, ki so drugače dobre lastnosti te govedi vedeli ceniti, pričeli so se brigati tudi za mlečnost in znali so z umno izbiro in z dosledno molžo tudi mlečnost zboljšati. Vzemimo drug

ime slabo poznajo „Slovenci“ so jim vsi Slovani. Dostikrat sem čul tožbo. Škoda, da je slovenskih jezikov toliko. Kako močni bi bili mi, da govorimo vsi samo jednega. „Slovence“ pa zovejo tudi nas privržence narodne stranke, kakor da bi bili kaka posebna kasta. Kmetje pravijo: „Mi govorimo kranjski, gospodje pa prid gajo slovenski. Razumemo jih lahko, ali zakaj zatežejo tako po hrvaški?“ Narodne pesmi in napeve imenujejo kranjske, umetne pa slovenske. One so jim ljubše, „slovenske“ se jim zdé preteške in nekako tuje. Vedne volitve seznanile so Dolenjce tudi z nemškutarji. Pravijo jim „meškutarji“. Ker imajo svoj glavni brlog v mestih, misli naše ljudstvo, da so dobili svoje ime od njih. Ta izprememba nazova mi se zdi pomenljiva in vesela, ker dokazuje, da dolenjski kmet samega sebe ne šteje med meškutarje.

Prof. Trdina v „Slovanu“

vzglede Angleški polnokrvni konji so znani kot najhitrejši dirjalci v galop po vsem svetu. Ta njih hitrost je pa večja od rodu do rodu, in sicer tako, da bi, če bi vzeli najhitrejšega konja, ki je živel pred tridesetimi leti, danes dirjajoč prišel bi s sedanjimi angleškimi konji, daleč odzadi za vsemi drugimi na cilj. In kako so to dosegli? Oni urijo svoje konje v hitrem teku, in to dosledno vun in vun, izbirajo za pleme najhitrejše živali, in le tako je mogoče, da vzrejajo konje, ki so od 10 do 100 tisoč goldinarjev vredni.

Ako hočejo torej Dolenjci svoje konje narediti hitrejše, morajo jih pravilno vaditi v hitrem teku. Take vaje v hitrem teku bomo popisali v prihodnji številki. Predobro pa poznamo naše kmetovalce, kateri bodo, prebravši tudi te vrste, morda rekli, da prav govorimo, a svojih konj vender ne bodo vadili hitrosti. Da jih do tega dovedemo in tako rekoč rahlo prisilimo, pa je ravno namen konjskih dirk v trab, katere bo kmetijska družba prirejala. Konjska dirka v trab ni sama sebi namen, ona ni igrača, ampak je javen izpit ali izkušnja, pri kateri naj konjerejci pokažejo, kako so znali vaditi in uriti svoje konje. Posestniki naj urnejših konj bodo pa dobili visoke premije ali dobitke ter bodo tako počeščeni pred vsem svetom. Korist konjskih dirk je torej ta, da izpodbujajo kmetovalca rediti hitre in zatorej več vredne konje. Konečno pa pristavljamo, da hočemo v tem listu tudi popisati, kako se vrše take dirke, in, ako se bode pokazalo, da se naši konjerejci zanimajo za to reč, skrbela bode kmetijska družba tudi za to, da dobimo v deželo ruskih trabskih žrebcev, ki po vesoljnem svetu slove zaradi svoje hitrosti.

Gust. Pirc.

Vodnikova slavnost v Ljubljani

dné 28., 29. in 30. junija.

Znano je uže našim čast. bralcem, da se je vršila minoli mesec v beli Ljubljani velika slavnost prvemu našemu pesniku, slavnemu Val. Vodniku. Kaj je Val. Vodnik našemu narodu, vé gotovo vsak naobražen Slovenec, drugim pa naj bode povedano, da je ime pač na pravem mestu Vodnik naš.

V petek dné 28. junija bila je uže Ljubljana praznično opravljena in pričeli so dohajati gosti iz raznih strani; posebno pa nam je omeniti naših bratov in Korotana (Korošcev), katerih je došlo nad sto; to število nam gotovo spričuje, da se tam probuja naš narod. Na čelu bil jim je deželni poslanec g. Muri. Pozdravil jih je na kolo-dvoru predsednik pisateljskemu društvu g. dr. J. Vošnjak in obilo naroda, kateri so navdušeno

sprejeli brate tužnega Korotana. V čitalnici pa je bil ta večer koncert, pri katerem je sodelovalo pevsko društvo „Slavec“ in izvrstna kopeljska godba iz Bleda. Da je bil večer krasen, med izbornim petje in sviranjem izvrstne godbe se umeje, posebno pa je navdušil nas vse, pohod Korošcev.

V saboto 29. junija bila je ob 7 uri zjutraj sv. maša na Rožniku, katere se je udeležilo jako obilo občinstva; krasno so peli pri službi božji pevci ljubljanske čitalnice. Po sv. maši ogledali so si gosti mesto, „Rudolfinum“ in bili na ljubljanskem gradu. Popoldne so šla razna društva na pokopališče ter položila lepe vence na grob možu slavnega spomina. Zvečer je bila slavnostna predstava v ljublj. čitalnici, katera se je sijajno obnesla, bodisi po obisku ali po dovršnosti igralcev. Po tej je bil koncert na vrtu čitalnice, med sviranjem blejske kopališke godbe in petjem čitalniških pevcev.

V nedeljo 30. junija je v jutro uže bilo živahno gibanje po ulicah ljubljanskih, ker bil je to dan prave slavnosti. Pri slavnostnem sprevodu smo našli 22 društvenih zastav raznih društev, med njimi bil je tudi zastopan naš vrli dolejš. „Sokol“. Vsa društva udeležila so se sv. maše v cerkvi sv. Jakopa, pri službi božji so krasno peli pevci ondašnje cerkve. Po sv. maši pa je korakal ves sprevod čez mesto na Valvazorjev trg, kjer sedaj stoji lepi spomenik slavnemu možu. Ves trg je bil krasno ozaljšan, bile so tu tribune za občinstvo in slavoloki. Prostor, dasi jako obširen bil je napolnjen do cela in vsi okni hiš na trgu. Slavnostni govor gimn. vodje g. Wiesthalerja bil je krasen, navdušen in v srce segajoč. Pevci nad 300 v številu so peli slavnostno himno izborno; predsednik dr. Vošnjak izročil je spomenik v varstvo mestnemu zastopu, načelu mu župan g. Grasselli, kateri se je v svojem govoru tudi spominjal Nj. Vel. cesarja Fran Josipa, pevci in z njimi vsi navzoči so zapeli cesarsko pesem, ter bili razkriti in navdušeno klicali „slava“ in „živio“. Pri odkritji spomenika so zagromeli topovi na Gradu. Spomenik so odičili mnogobrojni krasni venci s trakovi in napisi, posebno nam je omeniti: Čehov, Hrvatov, Korošcev, ljub. narodnih dam, „Sokola“, Slovencev našega mesta in obilo drugih, kateri so tekmovali v lepoti.

Ob 2. uri bil je banket v čitalnici, katerega se je udeležilo okoli 300 oseb. Napivalo se je presv. cesarju, umetniku-kiparju g. Gangelnu v Metliki rojenemu, bratom iz Korotana in Hrvatske, požrtvovalnemu, hvaležnemu narodu slovenskemu. Došlo je okoli 150 brzojavov iz raznih slovenskih pokrajin. Po banketu je bil izlet na rojstni kraj Vodnikov v bližnjo Šiško, kjer je bila prava ljudska veselica; sprejele so nas narodne Šiškarice v narodni noši in tamošnja požarna bramba. Za-

bava je bila tudi tu izvrstna med sviranjem vojaške godbe, petjem šišenskega mešanega zbora in telovadbo „Sokola“. — Tako je minola velika in pomena vredna slavnost našega prvega pesnika. Spomenik pa bode pričal poznim potomcem našim, da naš sicer v materijelnem oziru ne bogati narod, vé ceniti svoje zaslužene možé ter jim po svojih skromnih silah hvaležnost skazuje. — Žalibog, da nam pretesni predali našega lista ne dopuščajo obširnejega popisa, ter mislimo s tem ustreči našim čast. bralcem. —r.

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Na Kranjskem smo volitve v deželni zbor srečno končali. V občé bode imel novi zbor enak obraz kakor prejšnji. Izvoljeno je veliko skušenih domoljubov, nekaj pa tudi novih mož; med izvoljenimi je nekaj kmetovalcev, pa tudi nekaj duhovnikov, uradnikov, notarjev, advokatov, učiteljev in profesorjev. Z zložnim in marljivim delovanjem bodo ukrenili izvoljenci lahko marsikaj deželi v korist. Na Dolenjskem so bili izbrani v kmečkih občinah: v Trebnjem gg.: dr. Papež, Svetec in Žitnik; v Novem mestu g. Pfeifer; v Črnomlju adlešički župan Dragoš; v Ribnici gg.: Višnjikar in Pakiž; v ljubljanski okolici gg.: Povšé in Ogorelec. Dolenjska mesta so volila g. prof. Šukljeta. V Kočevji, ki voli z Ribnico, je zmagal nemški kandidat Braune, ker je bilo ta pot več kočevskih kot ribniških volilcev.

Vodnikova slavnost se je bila v Ljubljani kaj lepo izvršila. Ljubljana je bila res krasno ozaljšana zadnje dni junija in je dostojno sprejela veliko gostov. S posebnim veseljem so bili pozdravljeni koroški domoljubje, katerih je prišlo blizo sto slavit prvega slovenskega pesnika.

Na Goriškem so poslali Slovenci dosta vrlih mož v deželni zbor, ki bode imel enakomerno število slovenskih in italijanskih zastopnikov, kakor prejšnji.

V Istri so Slovani, Hrvatje in Slovenci, posebno veseli, ker so si priborilil skoro tretjino sedežev v novem deželnem zboru. Ta pot so bili uradniki vsaj deloma na strani Slovanov in so se prepričali, da je isterski Slovan Avstriji zvestejši od ondotnih Italijanov, ki škilijo le v sosedno kraljestvo.

Morebiti bode postavljen zdaj v Trstu, ko je stopil dosedanji namestnik De Pretis v pokoj, na njegovo mesto tak odločen mož, kateri bode na prste stopal ljudem, ki v Avstriji kruh jedó in služijo, a za Avstrijo pa ne marajo. — Res treba bi bilo, ker Italijani onstran morja le prežé, kako bi nam odtrgali Istro in Trst. — Nekateri

pravijo, da pride tje feldmaršallajtenant Alborigojen Dalmatincev.

Na Štajerskem je Slovincem pobrala smrt dobrega mariborskega škofa Stepišnika, ki je bil še le drugi (prvi je bil slavni Slomšek) škof, od kar se je bil škofovski sedež (l. 1859 je to bilo) premestil iz Sv. Andreja v labodski dolini na Koroškem v Maribor. Svoje precejšnje premoženje je zapustil ranjki največ za dško seminarišče v Mariboru.

Na Tirolskem, kjer so imeli tudi volitve v deželni zbor, je konservativna stranka nekaj sedežev izgubila, vendar ostanejo še vedno v večini.

Na Češkem so Mladočehi priborili veliko sedežev. V prepiru s Staročehi so pa Nemci nekaj priborili, po pregovoru pač: Kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Vprašanje je, bode-li ta v korist narodu českemu? Bog ved! — vsaj Nemci se smejejo!

V Galiciji so se Rusi nekoliko opomogli pri zadnjih volitvah, ker so voljeni bili njih voditelji in nekateri kmetje. Želeti je pač, da bi se slovanska naroda — Poljaki in Rusi — zlepo vravnali.

Na Moravskem so se jeli kujati delavci po odotnih tovarnah. Največ je tekalcev za sukno in sicer nad 8000. Sedaj jih je večinoma pričelo delo. Pač jih sebični fabrikanti preveč stiskajo.

Novi papirnati goldinarji so se jeli izdajati 13. julija.

Kaj je novega po širokem svetu?

Naš presvitli cesar podá se meseca avgusta obiskat nemškega cesarja

V Srbiji so mazilili mladega kralja Aleksandrija. Kaže se tam veliko navdušenje za Rusijo — vendar imamo tudi mi tamo veliko prijateljev.

Perzijski šah je na svojem potovanju po Evropi prišel v London kot gost na kraljevi dvor.

Veliko se govori, da se nameravajo sv. Oče preseliti v Španijo, ako bi se prgodilo kaj posebnega; ali gotovega se o tem pač ne more ničesar povedati.

Videti je, kakor bi se Rusi in Francozi hoteli vedno bolj bližati. Ako pride do boja — in to bode prej ali slej — potem gorje: pokalo bode, in smrt kosila, kakor prej še nikdar ne.

Piše se nam:

Iz Šmarješke fare. — Neki naročnik iz Šmarješke fare nam sporoča, da so mu podobe v zadnjih „Novicah“ jako všeč. Pravi, da z božjo pomočjo hoče drugo leto pričeti saditi ameriške trte in drevje požlahtnovati. Prav tako! Mi le

želimo, da bi „Dol. Novice“ pri vseh kmečkih bralcih obrodile obilo sadu — zlasti pa tudi, da bi živeli vsi v pravem miru in srečnej edinstvi — ne pa iz nevošljivosti ali zlobnosti morda celo pokončavali eni, kar napravijo drugi. Taka zlobnost se nam sporoča tudi z nečega kraja na Dolenjskem, ki ga pa nočemo imenovati: kmet je s plotom ogradi nekov prostor, da bi si napravil vrt — a hudobneži so mu ponoči vse razdrli. To je res grdo!

Iz Spodnje Idrije. — Malo pozno je že, ali vendar ne prepozno, da bi se ne zahvalil marljivim pevcem iz Jagorš, kateri so z g. organistom vred prišli na sv. Rešnjega Telesa dan, da bi z dostojnim petjem Jezusa počastili in slavnost praznika povekšali. Srčna zahvala Vam, ker vidim, da ste to z veseljem in vneti za božjo čast storili.

Bogu bodi potoženo, da naši fantje in dekleta ne posnemajo kaj takega in se ne poprimejo lepega cerk. petja, kar bi bilo Bogu ljubo, njim in fari pa v čast, marveč puste, da same orglje buče.

Bilo je v jeseni, moram reči, že precej dobro do in tudi triglasno petje — ali kaj pomaga? Hudobni in nevošljivi jeziki so razdjali vse, samo dve pevkini ste še ostali. Hud je tak udarec za vnetega organista. — O mladenči in dekleta, ne poslušajte takih ljudi, saj imate toliko uma, da veste da se moramo le Boga bati, obrekovalcev in hudobnih jezikov pa ne. Prosim Vas osrčite se, poprimita se cerkvenega petja z vso gorečnostjo; kajti to ni sramotno, temuč častljivo delo!

Domače vesti.

(Presvitli cesar) je podaril občini Brusniški za popravo župnijske cerkve 200 gl. in za popravo cerkve v Šmihelu pri Novem Mestu 100 gl.

(Dar.) Gospa Jos. Hočevnar je darovala požarni straži v Krškem 50 gold.

(Premembe pri duhovnikih.) Preč. gg. Ivan Vovk, vpokojeni župnik v Št. Jarneju in Mha Tavčar, župnik v Žužembergu dobila sta častni naslov knezoškofijskega duhovnega svetovalca. Č. g. Fr. Vrhovšek gre iz Sodražice za kaplana v Kranjsko goro, č. g. A. Pehani iz Sv. Križa pri Kostanjevici v Sodražico.

(Novomašniki) z Dolenjskega so letos č. gg.: Anton Bojanec iz Št. Petra pri Novem mestu, Ivan Mairing iz Višnjegore, Ivan Pelc iz Rbnice, Jože Žagar iz Trebelnega, Matija Novak (tretjeletnik) iz Podzemlja.

(Imenovana sta): G. J. Avsenik, iz Mirre na Dolenjskem, poštnim blagajnikom v Pulji, in g. Basaj, (Gorenjec) pa poštnim kontrolorjem v Gorici.

(Gimnazija novomeška) je sklenila 13. t. m. šolsko leto. Iz sporočila vidimo, da je imela gimnazija ob začetku šolskega leta 203 dijakov, ob koncu leta 1889 pa 170. Iz Novega Mesta obiskovalo je gimnazijo 18 mladeničev; Kranjcev je bilo 149, Štajercev 13, Hrvata 2 iz Istrije, Primorskega, Moravske in Ogrske pa po eden. Slovencev je bilo 173, Nemcev 12 in eden Čeh. Katoličani so bili vsi. Z odliko jih je dovršilo 17, prvi red jih je dobilo 124; po počitnicah jih bode ponavljalo iz enega predmeta 27, dvojko jih ima 16 — trojko 2. — Šolnine so plačali 2655 gl., od vstanov dobili vsi skupaj 2023 gl. 14 kr. Podpirala se je gimnazija izredno radodarno pri posameznih dobrotnikih, pa tudi po podpornem društvu, ki je imelo prihodkov lepo svoto 1222 gl. 78 kr. — stroškov pa 778 gl. 27 kr. v kasi je ostalo 444 gl. 51 kr. Podpornikov je štelo društvo v preteklem letu 67. — Maturó je delalo 19 osmošolcev. Dva sta jo napravila z odliko, 12 dobro, pet pa jih mora iz enega predmeta ponavljati čez dva meseca. — Z veseljem priznamo, da se naša gimnazija zadnja leta vrlo lepo povzdiguje. V prvi razred se je oglasilo sedaj 41 učencev.

(Štirirazredna ljudska šola) v Novem mestu je imela minolo šolsko leto pet učiteljev oo. frančiškanov. Učencev je bilo v I. razredu 37, v II. razredu 57, v III. razredu 52, v IV. razredu 47, skupaj 193 šolarjev. — Na dvorazredni dekliški šoli pa ste podučevali dve učiteljici. Učenk je bilo v I. raz. I. oddelku 33, v II. odd. 18, v II. raz. tretje šolsko leto 25, četrto šolsko leto 18, peto šolsko leto 6, šesto leto pa 5.

(V Toplicah) je bil pri volitvi novega občinskega sveta zopet gospod Avgust Kulavíc, zdravnik in posestnik, enoglasno za župana izvoljen. Svetovalcem pa so izvoljeni gg.: Fran Kulavec z Gornjih Sušic, Anton Nardin iz Sel, Fran Klinc iz Gor. Polja, Fran Zamida iz Uršnihsel, Andrej Poglajen Vel. Riglje.

(Letno poročilo) četverorazredne ljudske šole v Metliki nam skazuje, da ima pet učiteljev in eno učiteljico. Šolarjev je bilo v I. razredu 68 dečkov, 64 deklic; v II. razredu 49 dečkov, 56 deklic; v III. razredu 44 dečkov, 49 deklic; v IV. razredu 36 dečkov, 27 deklic, — skupaj toraj 197 dečkov in 196 deklic. Ponavljavno šolo je obiskovalo 44 dečkov in 69 deklic, — vseh učencev tedaj 506. — Iz letnega poročila črnomeljskega pa nam je razvidno, da je podučevalo 6 učiteljev in jedna učiteljica. Učencev je bilo v I. razredu 46, učenk 42; v II. razredu 39 učencev, 51 učenk; v III. razredu 54 učencev, 49 učenk; v IV. razredu 37 učencev, 30 učenk, skupaj 348. V ponavljano šolo je hodilo 24 dečkov, 47 deklic, — vseh skupaj 419.

(Posojilnica v Črnomlji), registrovana zadruga z neomejeno zavezo, imela je prvega pol leta prometa 82.392 gl. 27 kr. Hranilnih vlog bilo je vloženih 22.076 gl. 78 kr., vzdiguje-nih 10 236 gl. 09 kr. Izposodilo se je 29.365 gl.

† (Umrí) je na Krškem 12. t. m. vsled srčne hibe tamošnji trgovec in posestnik Fran Cesar.

(Posojilnica v Krškem) je imela v 1. polovici tega leta 35.305 gl. 34 kr. prometa, t. j. 18.050 gl. 63 kr. dohodkov in 17.254 gl. 71 kr. stroškov.

(Krško pedagoško društvo) je izdalo 3. letnik svoje knjige, ki stane 1 gl.

(Premovanje kónj) bode letos 7. sept. v Ribnici, 9. sept. v Št. Jarneju, kjer bode letos prvokrat voznja ali dirka s konji t. j. poskušinja, kateri bodo hitrejši dirjali ali v trap šli.

(Trtna uš) se tudi letos po nekaterih krajih širi, vendar manje kakor lani, ko je veliko škode napravila. Vinogradi se ne bodo več po dragih komisijah preiskovali, če so okuženi ali ne. Cepljenje zelenečih ameriških trt se obnese, ako se je previdno cepilo, ako na cepiče ni pripekalo preveč solnce, ali pa ako ni dež lil na nje.

(Topničarsko streljanje. Iz Krškega se poroča, da je 30. junija prišel 13. artilerijski polk iz Karlovca, Zagreba in Krapine tje, in da se bodo 14 dnij vadili v streljanji. Artilerijska brigada, polkovni štab, kakor tudi jedna baterijska divizija, nastanjeni so v Krškem, druga baterijska divizija na Vidmu in tretja na posestvu grofa Ervina Auersperg-a na marofu Žadovinek. K streljanji častnikov z revolverji prišla je vojaška godba iz Zagreba. V Ljubljani nastanjena baterijska divizija prične svoje vaje tu koncem meseca julija, baterijska divizija št. 25, ki je v Gorici je prišla v Novo Mesto 11. ter odšla v Krško 12. julija.

(Romanje) v Marijno Celje na gornjem Štajarskem se je odložilo do 5. avgusta. Kdor se želi vdeležiti, naj se oglasi pri preč. g. kanoniku Andr. Zamejic-u v Ljubljani vsaj do 22. t. m.

(Zemljevid predzgodovinske dóbe) krškega okraja zrisal je g. Pečnik v Krškem. Videti je v učilski razstavi ondi.

(Obiskovalcem razstave v Parizu.) Dvomimo sicer, da bi šel kedo izmed naših bralcev letos v Pariz gledat prekrasno razstavo, da si bi privošili to veselje vsem, katerim je mogoče utrpeti toliko novcev, vendar pa opozorimo tu na nekaj prav važnega. Kedor gre na Francozko, naj nikakor ne pozabi vzeti „posa“, katerega naj pa v Parizu dá v podpis nemškemu poslaniku, sicer ga Nemci ne bodo pustili čez mejo, ko se bode vračal s Francozkega.

(Nevihta.) 28. jun. popoldne in 30. jun. dopoldne so imeli strašno nevihto v Krški okolici. Lilo je curkoma, vmes pa je padal drobna toča,

ki je po nekaterih vinogradih napravila manj ali več škode. Na Krškem šolskem dvorišču je vihar podrhl drevo s korenino, da so ga morali odstraniti. Bog nas varuj hude ure, ker letos po neokuženih vinogradih trta prav lepo kaže. Priporočuje se, da je bila takrat ob Savi nekje pri Sevnici tako huda nevihta, da je ploha otroka odnesla.

(Toča) je 30. jun. potolkla nekoliko pri Krškem in sicer v vaseh: Nova gora, Aplenik, Ardor, Mali Trn, Nemška gora, Spodnje Dole in Senožete. — Dne 6. t. m. je toča naredila veliko škodo v ljubljanski okolici, posebno so prizadete občine: Tacen, Vižmaje, Šent. Vid, gorenja Šiška, Dravlje in Ježica. Škodo so pričeli uradno ceniti.

(Nesreča.) V Metliki je pal hlapec trgovca Antona Prosenika tako nesrečno z voza na kamen, da si je tilnik zlomil in kmalu umrl.

(Za III. letno zasedanje porotnih razprav v Rudolfovem), ki se pričnó 29. avgusta t. l., izžrebaní so nasledni gg. glavni porotniki: Kermesec Iv., pos. iz Rosalnic; Kraker Miha, pos. iz Jerneje vasi; Barle Ig., pos. iz Rojev; Malešič Mat., pos. iz Radovič; Jurčec Ant., klobučar iz Krškega; Bižalj Jos., trgov. iz Predgrada; Ogulin Mat., pos. iz Brezove rebri; Zorko Flor., pos. iz Družinske vasi; Sterbenc Andr., iz Toplega vrha; Kerin Fr., pos. iz Sv. Križa; Čerle Jan., pos. iz Sv. Lorenca; Balkovec Pet., pos. iz Preloke; Zavodnik Karl, pos. iz Žužemberka; Kupljen Ant., c. kr. notar v Črnomlji; Pevc Jože, pos. iz Terbinec; Penca Fr., pos. iz Mokronoga; Dolar Ferd., graščak iz Kota; Lopič Št., kolar iz Krškega; Fleišman Leop., pos. iz Metlike; Sušteršič Jan., pos. iz Sela pri Otavci; Pehani Fr., pos. iz Žužemberka, Kure Jan., pos. in obč. predst. iz Zagodeca; Kulovic Fr., pos. iz Zg. Sušic; Šlajpach Fr., usnjar iz Žužemberka; Derganc Matija, pos. iz Draudul; Premer Ig., pos. iz Primosteka; Dolinar Jos. (Janez), pos. iz Povhovec; Jugovic A. pos. iz Krškega; Gabrič Jan., trgovec iz Krškega; Stermec Nace, pos. iz Kamnega potoka; Lackner Andrej, gostiln. iz Črnomlje; Scheyer Moric, gozdar iz Radeč; Plut Jan., pos. iz Ručetne vasi; Spreitzer Jan., pos. iz Stare Žage; Jerman Fr., mesar iz Črnomlje; Koren Jan., pos. iz Metlike. — Nadomestni porotniki: Pauček Jan., pos. iz Cegelnice; Ogoreutz Jos. pos. in trg. iz Rudolfovega; Gaspar Ant., pos. iz Birčne vasi; Barborič Jan., pos. iz Toplic; Hude Jos., pos. iz Mirne peči; Klemenčič Fl., pos. na Kapiteljskem hribu, Jakše Martin, pos. iz Škerjanč; Galič Jan., pos. iz Ivane vasi; Knoll Jan., trg. iz Rudolfovega.

(„Vodnik, prvi slovenski pesnik“) imenuje se mala knjižica, katero je spisal kaplan g. P. Bohinjec in založila družba sv. Cirila in Metoda, stane le 15 kr.

(„Svoji k svojim“) vesela igra v enem dejanji, katero je spisal g. dr. J. Vošnjak za Vodnikovo slavnost, izšla je v tisku in prodaja se po vseh knjigarnah po 30 kr. izvod. Ker je igra pisana v pravem narodnem duhu in tudi dovršena v obliki, bode gotovo našla mnogo čitateljev. Posebno še nanjo opozarjamo one čitalnice, katere tudi dramatiko goje, ker igra ne zahteva nobenih posebnih dekoracij in se lahko igra tudi brez Vodnikove apoteoze, katera je dodana bila le za Vodnikovo slavnost.

Razne vesti.

* (Vinski pridelki v Avstro-Ogerski) cenili so se dozdej povsem napačno in previsoko. Vinski trti odmerjenih je le 698 167 ha zemlje, katera donaša v navadnih letih povprečno osem do devet milijonov hektolitrov vina. V posebno dobri vinski letini 1867. leta pridelalo se je 15 milijonov hektolit. božje kapljice. Avstro-Ogerska zavzema torej mej vsemi vinorodnimi deželami četrto vrsto. Največ vina pridelata Francija in sicer 40, potem Italija 23 in Španija 20 milijonov hektolitrov na leto. Kar se tiče množine, sledi Avstro-Ogerski Nemška država s 4 milijoni hektolitrov.

* (Ženska — pravni zagovornik.) Pred sodiščem v Tomsku v Sibiriji zagovarjala je meseca maja t. l. gospa Arsaulova dva kmeta, katera sta bila tožena radi razžaljenja nekega uradnika. Svoj zanimiv govor pričela je zagovornica z besedami: „V Rusiji imamo ženske zdravnike in ženske računarje, zakaj ne bi torej ženska, katera je zato dovolj sposobna, bila tudi pravna zagovornica“. Da je bil zagovor res izvrsten in temeljit, razvidimo iz razsodbe, v kateri je sodišče proglasilo zatoženca nekrivima.

* (Dve ženski) dobili ste, kakor poročajo ameriški listi, diplomu ladijnih kapitanov. Služili bodete v Novojuorskem pristanišču. — V Ameriki so pa tudi ženske duhovnice. Pastrica Rikle v Klelendu je sedaj dobila dovoljenje tudi poročati. Mestni sodnik se je dolgo obotavljal, predno jej je dovolil sklepati zakone. Poprej se je posvetoval z glavnim državnim pravdnikom in člani višjega sodišča v Ogiu, in ko so mu ti gospodje pojasnili, da v Zjedinjenih državah ni zakona, ki bi zabranjeval ženskam izvrševati omenjeni obred, dal je zaželjeno dovoljenje. Se ve, da to so luteranke, — ne pa naše vere.

Žitna cena v Novem Mestu 8. julija 1889.

Domače pšenice mernik 1 gld. 80 kr., Debelace (koruze) 1 gld. 50 kr., Soršice 1 gld. 40 kr., Rži 1 gld. 30 kr., Ječmena 1 gld. 20 kr., Ajde 1 gld. 20 kr., Ovs 85 kr., Krompirja 85 kr.

Loterijske srečke.

Trst	28. junija	60	42	62	40	85
Gradec	6. julija	45	85	15	50	65
Trst	13. „	75	74	60	12	40

Za popravo hiše katol. družbe rokodel. pomočnikov v Rudolfovem so darovali:

Gg.: Mih. Bogolin (zopet) 5 gld.; Anton Hočevar (zopet) 5 gld.; Recelj Janez 1 gld.; Dobrotniki različni 3 gld. 40 kr.; Gospa Rois 5 gld.; prošt Dovgan 5 gld.; V. Pfeifer (zopet) 10 gld.; Ant. Krčon 2 gld.; kanonik Škrabec 10 gld.; J. Javornik 31 gld.; V. Umek 17 gld. 70 kr.; Neki gospod 10 gld.; Val. Brgant 1 gl.

Zahvala.

Podpisani izreka vsim onim č. gg. volilcem, ki so mu skazali dne 4. t. m. pri volitvi v Črnomlju svoje zaupanje, zlasti pa č. d. duhovščini, svojo presrečno zahvalo.

Miko Dragoš, župan.

V Adlešičah 10. julija 1889. [108]

Razglasilo.

Posojilnica v Črnomlju, registrirana za druga z neomejeno zavezo, s tem naznanja, da se bodo hranilne vloge od 1. julija 1889 naprej po 5% obrestovale. [98-3]

Za mesarskega učenca

se sprejme takoj deček, ki je najmanj 16 let star, dobrega zdravja in lepega vedenja. — Poprsja naj se pri Vindišarju, posestoiku in županu v Kandiji pri Novem mestu. [07-1]

Anton Paučič,

v Ljubljani sv. Petra cesta št. 50

priporoča svojo bogato zalogo

najfinejše moke

po nizkih cenah. [102-2]

„AZIENDA“

avstrijsko-francosko društvo
za zavarovanje proti elementarnim nezgodam in
nesrečnim slučajem
na Dunaji.

Plačani delniški kapital in drugo poroštveno premoženje družbe znaša čez

== dva milijona goldinarjev av. velj. ==

Pisarna vodstva nahaja se:

na DUNAJI, I., Wiplingerstrasse 43.

Zastopništva so:

na Dunaji, v Budapešti, Pragi, Lvovu, Gradci, Insbrucku.

„AZIENDA“ zavaruje

proti škodi po toči

po najugodnejših pogojih in za trdne premije, ne da bi se trebalo pozneje doplačevati. Premije se odmerjujejo kolikor mogoče ceno in plača za premije kreditira se, ako se želi. Škode se kulantno likvidirajo in točno izplačujejo.

Zastopniki za one kraje, kjer društvo še ni zastopano, vsprejema in pojasnila o zavarovanju daje

glavni zastop v Ljubljani g. J. PROSENC-a Šelenburgove
ulice št. 3.

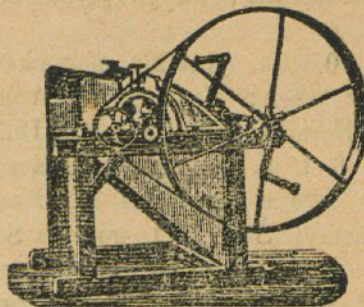
[84-5]

Vsi stroji za kmetijstvo i vinorejo!

[46-10]

Stiskalnice in mlinci za olive.
Vinske in sadne stiskalnice,
Grozni mlinci in mlinci za sadje,

vse najnovejše
sestave v razni
velikosti.

Mlatilnice, snazilnice in vitlje ali vlečki, robkalice za koruzo, sejalnice, plugi itd.

SUŠILNICE ZA
SADJE IN ZELENJAVO.

Rezinice za krmo v veliki izbiri in izvrstni izpeljavi ponuja

po najnižjih tovarniških cenah

Ig. Heller, Dunaj, Praterstrasse 78.

Zapisniki in razjasnila na zahtevanje brezplačno in franko.

Prodajalci dobé ugodne pogoje.

Zmožni zastopniki se iščejo in dobro plačaje.

Hiša št. 158 v Novem mestu

se takoj proda. [105-2]

Mico Domenico,

kamnosek v Žlebiču pri Ribnici, izdeluje po najnovejši iznajdbi

mlinske kamne,

in sicer tako, da le dobre kose vkupaj deva in tako skita, da se še dobro ne pozna, je-li iz celega kamna ali iz kosov. — Da dobro meljejo ti kamni garantira in v treh tednih zamenja. Cena je 2 gld. dunajskega palca (cola).

Učenec 14 let star se sprejme takoj v prodajalnici gosp. Janko Puhek-a v Črnomlju. [104-2]

Pruda se iz proste roke pri Cirkniku fare Št. Rupert,

mlin z kovačnico

in kovaškim orodjem, zraven 1 oral 16 kvad. klatter zemlje in vinograd, vse v dobrem stanu in na primer-nem kraju za 1500 goldinarjev.

Jernej Gorjup, lastnik.
Pošta št. Janž.

[103-2]